

Neljätoista Uudenmaan ja Päijät-Hämeen kuntajohtajan mielipide kokonaisuudessaan:

Sote-uudistuksen lisämenot pakottavat leikkaamaan kouluverkkoa

Sote-uudistuksen alkuperäisenä tavoitteena oli supistaa yhdeksän miljardin euron suuruista julkisen sektorin kestävyysvajetta noin 2,6 miljardilla eurolla yhdessä kuntarakenteen kehittämisen ja metropolialueen muodostamisen kanssa. Kysymys on siis miljardiluokan säästötavoitteesta, mutta kestävyysvajeen kaventamisen sijasta nyt puhutaan vain kustannusten kasvun hillitsemisestä 850 miljoonalla eurolla vuosina 2017–2021. Valmistelun tässä vaiheessa näyttää siltä, että tämäkään tavoite ei toteudu, vaan sote-menot uhkaavat kasvaa voimakkaasti.

Alkuperäiset säästötavoitteet jäävät haaveeksi, koska uudistuksen jälkeen sote-kokonaisuutta ei hallitse eikä johda kukaan. Vastuu rahojen käytöstä on eriytetty operatiivisen toiminnan vastuusta. Tästä seuraa kestävyysvajeen supistumisen sijasta kestävyysvajeen hallitsematon kasvu. Palveluiden hinta-laatusuhteen paranemisesta ei ole olemassa minkäänlaisia takeita.

Uudessa sote-järjestelmässä hajanainen joukko erilaisia toimijoita tekee työtään toisistaan tietämättä, ilman kustannusvastuuta. Viisi jättimäistä sote-aluetta vastaavat palveluiden järjestämisestä, ja maakunnalliset tuottajakuntayhtymät hoitavat ihmisiä. Valtio, eli sosiaali- ja terveysministeriö, vastaa yleisestä ohjauksesta, suunnittelusta, kehittämisestä ja valvonnasta. Keskusohjatun järjestelmän kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin on historiallisesti osoittautunut kyseenalaiseksi ja johtanut ministeriötason kustannusten kasvuun.

Kunnille on uudistuksessa jätetty palvelutarpeen ennaltaehkäisy, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja siitä raportoiminen kerran neljässä vuodessa, sekä laskujen maksaminen.

Vastoin uuden kuntalain sisältämää demokratian lisäämistavoitetta, kunnilla ja kuntalaisilla ei itsellään ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa palveluihin eikä kustannuksiin.

Mitä tapahtuu, jos kunta ja kuntalaiset ovat tyytymättömiä alueensa palvelutarjontaan? Syntyykö kaksinkertainen järjestelmä, jossa kunta maksaa lisää siitä, että kuntalaiset saisivat parempia palveluita? Asiakasnäkökulma jää uudistuksessa taka-alalle. Myös yksityisten palveluntuottajien ja sosiaalitoimen roolit ovat toissijaisia ja epäselvät.

Soten lisämenot kouluverkkoa karsimalla

Kunnat maksavat lakiesityksen mukaan sote-uudistuksen laskun. Tämä tarkoittaa mittavia säästö- ja sopeuttamistoimia kuntiin jäljelle jääviin tehtäviin. Pääosin soten lisämenot joudutaan ottaman sivistystoimesta eli perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta. Yli 30 000 asukkaan esimerkkikunnassa soten lisälasku on noin 10,3 miljoonaa euroa vuodessa. Summa vastaa 16,9 prosenttia sivistystoimen kokonaismenoista. Käytännössä sote-uudistus on mahdollista maksaa sekä koulu- ja päiväkotiverkkoa karsimalla että kiristämällä verotusta.

Samaan aikaan, kun sote-uudistus tuo kunnille lisäkustannuksia, valtio pienentää kuntien tulorahoitusta peruspalveluiden valtionosuusleikkauksilla ja -uudistuksella. Noin 40 000 asukkaan esimerkkikunnassa valtionosuudet vähenevät noin 14,3 miljoonaa euroa vuodessa, mikä veroprosenttityksiksi muutettuna on 1,75.

Kun peruspalveluiden valtionosuusleikkausten, valtionosuusuudistuksen ja sote-uudistuksen vaikutukset lasketaan yhteen, kuntiin kohdistuu raju veronkorotuspaine. Jos tulon menetykset korvataan nostamalla kunnan veroprosenttia, esimerkiksi Keski-Uudenmaan kahdeksassa kunnassa nousu tulee olemaan keskimäärin 2,2 veroprosenttiyksikköä.

Tuotantoalueet kustannustehokkaiksi

Sote-tuotantoalueiden tulee olla järkevän kokoisia ja toiminnallisesti yhtenäisiä kuten esimerkiksi nykyinen Keski-Uudenmaan noin 200 000 asukkaan alue. Kustannuksia voidaan vähentää ottamalla käyttöön alueen parhaat käytännöt ja toimintamallit sekä sopeuttamalla toiminta alueen edullisimpien kuntien yksikköhintojen tasolle. Näin voitaisiin ennakkoon laskea teoreettiset kokonaiskustannukset sekä uudistuksella saatavat säästöt. Aalto-yliopiston tutkimuksen mukaan näin voitaisiin koko maassa saavuttaa yhteensä jopa kolmen miljardin euron säästöt.

Palveluiden järjestämisessä tulee käyttää hyväksi digitalisaation mahdollisuudet selvästi nykyistä paremmin, kuten on tehty verohallinnossa, jossa digitaalisoinnin ansiosta palvelut ovat parantuneet ja henkilökuntaa on 25 prosenttia aikaisempaa vähemmän. Keski-Uudenmaan kuntien yhdistymisselvityksessä laskettiin, että palveluverkkoa uudistamalla - lähipalveluita kuitenkin liikaa karsimatta - voidaan sote-palvelut tuottaa pitkällä tähtäimellä vuosittain 29–36 miljoonaa euroa nykyistä edullisemmin.

Palvelut tulee rahoittaa kapitaatio- ja aiheuttamisperiaatteella tuotantoalueen sisällä. Saavutettu säästö kohdistuu näin tuotantoalueen asukkaiden hyödyksi.

Suomella ei ole varaa esitettyyn nollasummapeliin

Sote-uudistuksen alkuperäistä tavoitetta ei tule unohtaa. Tarkoituksena tulee edelleen olla koko julkisen sektorin talouden kestävyysvajeen kaventaminen, eli käytännössä kustannusten voimakas vähentäminen. Tämä onnistuu vain, jos sote on kokonaisuus, jota voi johtaa ja joka kannustaa kustannustehokkuuteen. Lisäksi uudistuksen tulee vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin ja vastuuseen omasta terveydestään.

Esitetty sote-lakiluonnos ei tätä tavoitetta mahdollista. Suomella ei ole varaa hallintolaatikkoleikkeihin ja nollasummapeliin. Sote-uudistuksen sisällöstä voidaan tehdä harkittu päätös vasta, kun uudistuksen kustannustehokkuuteen kannustava rahoitusmalli on selvillä ja se kyetään järkevästi yhdistämään operatiiviseen toimintaan. Sote-lakiluonnos tulee valmistella uudelleen mahdollisimman nopeasti edellä mainitun mukaisesti.

kaupunginjohtaja Erkki Kukkonen, Järvenpää
kunnanjohtaja Esko Kairesalo, Mäntsälä
kaupunginjohtaja Jyrki Mattila, Hyvinkää
kaupunginjohtaja Olavi Kaleva, Loviisa
kunnanjohtaja Pauli Syyrakki, Nastola
kunnanjohtaja Markku Hyttinen, Pornainen
kunnanjohtaja Mikael Grannas, Sipoo

kaupunginjohtaja Petri Härkönen, Kerava
kunnanjohtaja Päivi Rahkonen, Hollola
kunnanjohtaja Seppo Huldén, Kärkölä
kunnanjohtaja Jouko Asuja, Myrskylä
kunnanjohtaja Kimmo Behm, Nurmijärvi
kaupunginjohtaja Jukka-Pekka Ujula, Porvoo
kunnanjohtaja Hannu Joensivu, Tuusula